

Aan:
Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Drs. K.H. Ollongren

Betreft: consultatie tijdelijke wet maatregelen covid-19

Den Haag, 4 juni 2020

Geachte minister,

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden maakt graag gebruik van de gelegenheid om onze reactie te geven in het kader van de consultatie tijdelijke wet maatregelen covid-19.

Wij beperken ons tot enkele algemene hoofdpunten en een paar specifieke aandachtspunten die met elkaar gemeen hebben dat zij samen hangen met de rol en de positie van de gemeenteraad. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is van mening dat het doel van de tijdelijke wet ook zou moeten zijn om meer ruimte te bieden voor het betrekken van de gemeenteraad – en daarmee borging van democratische draagvlak - bij vorm en inhoud van de diverse tijdelijke maatregelen.

De tijdelijke wet bevat maatregelen die in beginsel vanaf 1 juli 2020 in ieder geval een jaar van kracht lijken te zijn. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden vindt dat een zeer ruime termijn. Onze vereniging vindt het niet in het belang van het functioneren van onze democratie wanneer de gemeenteraad gedurende zulk een lange periode op de genoemde onderwerpen onvolledig of niet in positie wordt gebracht. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden meent dat de tijdelijke wet hiermee miskent welke kracht en de waarde die de gemeenteraad kan bieden, niet alleen voor lokaal maatwerk maar ook voor draagvlak van de diverse tijdelijke maatregelen die allemaal hun lokaal effect hebben. Wij stellen daarom vast dat het – helaas – in de tijdelijke wet voorlopig ontbreekt aan de lokale borging van de democratische legitimatie, democratische betrokkenheid van de lokale democratie en aan medeverantwoordelijkheid van de gemeenteraad voor draagvlak in de lokale samenleving. De tijdelijke wet zou wat ons betreft ruimte dienen te geven voor lokaal maatwerk en het realiseren van democratisch draagvlak waarbij de gemeenteraad als exponent van de representatieve democratie in overleg met de burgemeester tot de voor de gemeente gewenste afwegingen kan komen. De tijdelijke wet plaatst ruim 8.500 raadsleden tegenover de wet in plaats van dat zij ook de ambassadeurs zouden kunnen zijn van de diverse tijdelijke maatregelen.

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden stelt vast dat de noodverordeningen, zoals die sinds het uitbreken van de coronacrisis, van kracht zijn, alsook deze tijdelijke wet diep ingrijpen op fundamentele mensenrechten, zowel vastgelegd in onze Grondwet alsook in internationale verdragen [EVRM, Handvest grondrechten EU, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het VN-Verdrag over Burgerrechten en Politieke Rechten, het VN-Verdrag over Economische, Sociale en Culturele rechten etc.]. Noodverordeningen maken, naar hun aard, inbreuk op deze fundamentele rechten. Het is alleen al daarom dat democratische controle, op alle niveaus waar deze rechten worden ingeperkt, zo goed mogelijk verankerd wordt. Dat wil zeggen dat daar waar de regering of een minister bevoegdheden heeft, zij zo veel mogelijk vooraf gecontroleerd wordt door het parlement. En daar waar het gaat om de 25 veiligheidsregio's dienen de gemeenten (en dus de gemeenteraden) - aangezien de veiligheidsregio's niet overlappen met de provincies - zo veel mogelijk ook vooraf geconsulteerd dan wel betrokken te worden bij verordeningen die door het hoofd van de veiligheidsregio wordt afgekondigd.

Hoewel de SARS-CoV-19 pandemie nog steeds een ernstige bedreiging vormt voor de volksgezondheid valt niet meer vol te houden dat democratische controle door het spoedeisend karakter van maatregelen onmogelijk is. Juist nu de regering er voor kiest om ook voor de wat langere termijn wetgeving te ontwikkelen en voor te leggen aan Staten-Generaal dienen maatregelen die genomen worden in de nabije en wat verdere toekomst democratisch gelegitimeerd te worden. Dit kan alleen – we onderstrepen dit daarom nogmaals - als de relevante democratische organen, niet alleen de gemeenteraden maar ook Provinciale Staten en parlement, ex ante de te nemen maatregelen kunnen bespreken met de burgemeester, de voorzitter van de veiligheidsregio, de minister en/of de regering.

Daarnaast wil onze vereniging nog het volgende opmerken. Het gaat hier om een voorgestelde wijziging van de Wet publieke gezondheidszorg. Echter, het is een wezenlijke vraag of de wet zoals die nu geformuleerd is, een voldoende wettelijke grondslag biedt (legaliteitsbeginsel) t.a.v. beperkingen - die middels verordeningen worden opgelegd - van fundamentele grondrechten. Ook hier loopt men dus de reële kans dat overtreding van verordeningen die op deze wettelijke bepalingen stoelen juridisch wankel, zo niet onhoudbaar, zijn. Daarmee ontstaat wederom de kans dat verordeningen (en de daarop gebaseerde boetes) door de straf- of bestuursrechter als in strijd met de Grondwet (het toetsingsverbod van art. 120 Gw geldt uitsluitend voor wetten in formele zin) buiten toepassing worden gelaten dan wel onverbindend verklaren. Wij vragen u nadrukkelijk aandacht te geven in de tijdelijke wet aan deze aspecten en gevolgen.

Tegen deze achtergrond zou het meer voor de hand liggen om – zij het in aangepaste vorm – de voorgestelde regeling op te nemen in de Wet Veiligheidsregio's. Deze wet stelt het primaat van gemeenten, d.w.z. het samenspel tussen gemeenteraad en burgemeester en tussen burgemeester en het AB van de veiligheidsregio, voorop. Hierdoor is veel meer maatwerk te

leveren op lokaal en regionaal niveau, zonder dat dit per definitie afstemming met de verantwoordelijke ministers/staatssecretarissen en het kabinet uitsluit. Sterker nog, dat zou - als aanvulling - voor de onderhavige situatie en de transitie en het herstel naar een "nieuw normaal" uitstekend kunnen door én een (beperkte) wijziging aan te brengen in de Wet publieke gezondheidszorg én een wijziging aan te brengen in de Wet Veiligheidsregio's. In de eerste wijziging zou de regering en/of de verantwoordelijk bewindspersoon, in overleg met het parlement en de voorzitters van de veiligheidsregio's, een beperkt aantal landelijke maatregelen kunnen nemen t.b.v. volksgezondheid, economie en/of maatschappij. De wijziging in de Wet Veiligheidsregio's zou én regionaal/lokaal maatwerk mogelijk moeten maken (met een afweging van alle betrokken belangen) én democratisch gelegitimeerd moeten worden door de burgemeester - in zijn functie van burgemeester van de gemeente, maar ook als lid van het AB van de veiligheidsregio - vooraf te verplichten overleg te voeren met de gemeenteraad over eventuele lokale en/of regionale maatregelen o.g.v. de SARS-CoV-19 pandemie en het "intelligente open-up"-beleid.

Afrondend, de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden roept de minister op om in de tijdelijke wet ruimte te geven aan de gemeenteraad als democratisch en hoogste bestuursorgaan om voluit zijn rol en verantwoordelijkheid te kunnen invullen. Dat is in het belang van het functioneren van onze democratie. Maar dat is ook belangrijk voor het waarden van de kracht van de lokale samenleving om in lokaal maatwerk tot oplossingen te komen die recht doen aan wat er vanuit landelijke kaders gewenst is om onze inwoners voldoende te beschermen tegen de gevolgen van Covid-19. Vanzelfsprekend zijn wij beschikbaar voor nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,

Bahreddine Belhaj,
Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, voorzitter